

1.2. Nietypowe zachowania uczniów. Co może cię niepokoić?

Nauczyciela mogą zaniepokoić wszystkie znaczące odstępstwa od opisanych wcześniej cech i zachowań uczniów w wieku 6–7 lat. Niektóre z nich są skutkiem indywidualnych reakcji adaptacyjnych dziecka do nowego otoczenia i ustępują wraz z upływem czasu. Inne pozostają, tworząc profil ucznia o szczególnych potrzebach edukacyjnych. W pierwszych miesiącach nauki nie będziesz w stanie rozstrzygnąć, z jakimi zaburzeniami masz do czynienia. Szczegółowym rozpoznawaniem objawów zaburzeń w rozwoju dziecka zajmiemy się w rozdziale 3. W tym miejscu zasygnalizujemy, w jakich sytuacjach nauczyciel powinien jak najwcześniej podjąć działania wspierające.

1.2.1. Nieśmiałość, lękliwość, wycofanie

Wśród uczniów możesz dostrzec kilkoro mało aktywnych, powolnych, trzymających się poza grupą dzieci. Dzieci te unikają kontaktu z rówieśnikami, ignorują kolegów z ławki, z opóźnieniem podejmują działanie lub nie podejmują go w ogóle. Niektóre z nich stronią od interakcji z nauczycielem, inne dążą do bliskiego, choć niewerbalnego, kontaktu z nim. W czasie zabaw, np. w kręgu, doznają niepowodzeń, ponieważ rzadko się odzywają. Zdecydowanie częściej niż pozostałym uczniom w klasie zdarza się im uronić tzę bez konkretnego powodu. Są nieśmiałe lub lękliwe i na skutek tego wycofane z aktywności klasy.

Tygrys ośmiela małych przyjaciół

Sześć- i siedmioletni wycofany uczeń wymaga częstego, ale dyskretnego wzmacniania. W pierwszych miesiącach nauki unikaj sytuacji, które stawiałyby go w centrum zainteresowania, na forum klasy zrezygnuj z zachęcania go do aktywności.

Ignoruj jego wszelkie porażki. Dyskretnie nagradzaj nawet maleńkie osiągnięcia.

→ Przygotuj np. *Dyplom Tygrysa* z różnymi wizualizacjami (uśmiechnięta buzia, tygrys z dziećmi w kręgu, rysujący tygrys itp.). Na koniec lekcji, gdy pozostali uczniowie porządkują swoje rzeczy, podejź do ławki ucznia i wsuń dyplom do jego książki. Uśmiechnij się, powiedz cicho: *Było super!* Z czasem chwal go coraz głośniejszymi, wskazując na konkretne działania, które wzbudziły twoją aprobatę.

Jeśli uczeń wyraźnie unika zabaw w kręgu i wypowiedzania się podczas ich trwania, powierz mu inne zadanie. Możesz polecić mu, by zajął miejsce za kręgiem i stał za uczniem, który zabiera głos. W ten sposób przyzwyczajasz go do bliskiego kontaktu z innymi, ale nie narażasz na bezpośrednią i otwartą konfrontację. Z czasem poprosisz o zajęcie miejsca wewnątrz kręgu.

Posadź ucznia w ławce z kimś chętnym do kontaktu, ale nie dominującym.

1.2.2. Nadpobudliwość, hiperaktywność

Ucznia nadaktywnego ruchowo i nadpobudliwego zauważysz już na pierwszych lekcjach. Podczas gdy inni zajmują miejsca w ławce, on jest nadal w biegu. Wciąż się przemieszcza, zapomina rozpocząć zadanie lub przerywa pracę, a jeśli już usiadł na krześle, dość często się z nim przewraca. Potrącony przez kolegę popchnie go w odwecie, a gdy zgubi kredkę, wyrwie ją z ręki siedzącemu obok dziecku. Zadaje milion pytań, ale zdaje się nie czekać na odpowiedź.

Tygrys włącza hamulce małym przyjaciołom

- Sześć- i siedmioletni uczeń nadaktywny ruchowo i emocjonalnie potrzebuje zdecydowanych, jasnych reguł. Niezależnie od przyczyn swojego zachowania wymaga od nauczyciela reakcji korygujących opartych na dostarczaniu dobrych wzorców.
- Ignoruj na pierwszych lekcjach jego nadruchliwość, pozwól mu przemieszczać się po klasie. Na kolejnych spróbuj ograniczyć przestrzeń jego aktywności. Powiedz: *Możesz pracować, stojąc przy swojej ławce. To jest nasza umowa.* Jeśli zapomni o niej w czasie lekcji i będzie przeszkadzać kolegom, podejź do niego, nawiąź z nim kontakt wzrokowy, powiedz: *Umowa* i wskaź jego miejsce.
- Po każdej lekcji, podczas której zareagował choć raz na przypomnienie lub karnie pracował przy ławce, nie zakłócając porządku zajęć i nie wymuszając interwencji nauczyciela, pochwal go i nagródź. Możesz wykorzystać *Dyplom Tygrysa*.
- Jeśli uczeń wda się w sprzeczkę z kolegą w czasie lekcji, podejź do nich i powiedz: *Koniec kłótni. Mówimy „przepraszam”.* Poczekaj na wzajemne przeprosiny, powiedz: *Dziękuję* i odejź.
- Nie reaguj na skargi żadnego z nich. Nieważne, z jakiego powodu się kłóca, istotne jest, by się szybko pogodzili. Reszta klasy czeka na ciekawe zadania.
- Na lekcji chwal nadaktywnego ucznia za pracę, którą wykonał, nawet jeśli jej nie skończył. Powiedz np. *Dobrze wkleiłeś trzy naklejki! Brawo! Teraz wklej dwie następne.*
- Posadź nadaktywne dziecko na końcu klasy. Często do niego podchodź.

Opisane wyżej reakcje dziecka sześć-/siedmioletniego nie wyczerpują listy zachowań niepokojących. Podobnie wskazówki zawarte w ramkach nie są kompletnym vademecum zapewniającym ich skuteczne korygowanie. Pierwsze trzy miesiące pracy z dziećmi to czas wytężonej obserwacji. Dopiero po upływie tego okresu można sformułować wstępne wnioski i ocenić, co było przejściowym zachowaniem dziecka, a co wydaje się stałą tendencją.

Pierwsza klasa to przede wszystkim czas na budowanie dobrych relacji w zespole klasowym. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w kolejnym rozdziale.